

**VAESUSE JA SOTSIAALSE TÕRJUTUSE VASTU VÕITLEMISE EUROOPA AASTA 2010
EESTI RIIKLIK PROGRAMM**

Tallinn 2009

SISUKORD

1. Riiklik kontekst: lahendamist vajavad probleemid	3
1.1 Probleemid ning sotsiaalse kaitse ja kaasatuse riiklik strateegia	3
1.2 Toimiv haldusstruktuur	4
2. Riiklikud prioriteedid ja kommunikatsioonistrateegia	4
2.1 Euroopa aasta 2010 meetmed	5
2.2 Kommunikatsioonistrateegia	7
2.3 Soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamine	8
2.4 Meetmete kättesaadavus	8
3. Konsulteerimine kodanikuühiskonna ja sidusrühmadega	8
3.1 Konsulteeritud sidusrühmad	8
3.2 Konsulteerimise tulemused ja järelmeetmed	9
4. Rakendamise korraldus	10
4.1 Konkursikutsed ja valikukriteeriumid	10
4.2 Ajakava	10
5. Eelarve	11
6. Järelevalve ja hindamine	11

1. Riiklik kontekst: lahendamist vajavad probleemid

1.1. Probleemid ning sotsiaalse kaitse ja kaasatuse riiklik strateegia

Viimaste aastate Eesti kiirele majanduskasvule on alates 2008. aastast järgnenud järsk ja süvenev langus. 2008. aastal vähenes Eesti majandus 3,6%, 2009. ja 2010. aastaks prognoositakse langust vastavalt 8,5% ja 2,5%. 2011. aastal võib oodata majanduskasvu taastumist ning majanduskasvu kiirenemist prognoositakse alates 2012. aastast¹. Alates 2008. aasta lõpust on majanduslangusele lisandunud ka tööpuuduse kiire kasv. Töötuse määr tõusis 2009. aasta I kvartalis viimase kaheksa aasta kõrgeimale tasemele, ulatudes 11,4%ni. Prognooside kohaselt suureneb tööpuudus 2009. aastal 12,2%ni, 2010. aastal 15,6%ni ning hakkab langema alates 2011. aastast, mil töötuse määraks prognoositakse 11,1%².

2007. aastal elas 19,5% Eesti elanikkonnast suhtelises vaesuses³. Suhtelise vaesuse piir oli 2007. aastal 4340 krooni. Elanikkonna vaeseima ja rikkaima viiendiku sissetulekute vaheline erinevus oli viiekordne, mis jättis Eesti endiselt Euroopa ebavõrdseimate riikide esikümnesse. Eestis on rikkaimateks leibkondadeks lasteta leibkonnad, kus kõik tööealised liikmed töötavad (sellistes leibkondades on suhtelist vaesust 4%) ja vaeseimateks lastega leibkonnad, kus keegi ei käi tööl (suhtelises vaesuses elab 87% sellistest leibkondadest). Vaesuse peamised riskirühmad on töötud, puudega inimesed, eakad ja pered, kus üks või mõlemad leivateenijad on kaotanud töö. Hinnanguliselt⁴ suureneb pidevalt toimetulekutoetuse taotlejate arv.

Praeguses sotsiaalmajanduslikus olukorras on oluline keskenduda abi tagamisele äsja kriisi sattunud inimestele, sh uutele tööturu riskirühmadele (nt noored, kõrgharidusega pikaajalised töötud). Oluline on toetada tööturult eemale jäänud inimeste iseseisvust, psühhosotsiaalset tasakaalu, võimalusi tööturule siseneda või tagasi minna ning teavitada inimesi nende õigustest ja võimalustest. Oluline on ka läbi teenuste ennetada inimese kriisi süvenemist, millega kaasneb iseseisva toimetuleku halvenemine ning pikas perspektiivis abivajaduse suurenemine, võimalik eluaseme ja töö kaotus ning laste arenguvõimaluste halvenemine vanemate töötuse tõttu.

Eesti sotsiaalse kaitse ja kaasatuse riiklikus aruandes 2008-2010⁵ on seatud peamiseks ülesandeks teenuste pakkumise laiendamise selleks, et toetada inimese võimalusi töötada. 2008-2010. aasta jooksul laiendatakse pakutavate tööturuteenuste ringi (nt puudega ja vanemaealistele töötajatele pakutakse nõustamisteenust, erialakoolitust, tööpraktikat, tööharjutust, võimalust saada töötamiseks vajalikke abivahendeid jne). Vajadusel osutatakse tööturule sisenemiseks eelteenuseid (nt sotsiaalne rehabilitatsioon, psühholoogiline nõustamine). Lapsevanemate tööturul osalemist toetatakse lapsehoiuteenuse ning tööturuteenuste pakkumise kaudu. Lisaks aitavad laste vaesusesse sattumist ennetada vanemahariduse propageerimine, perelepitusteenuse ning mitmete teiste perekonda toetavate teenuste (nt võlanõustamine, tugiisiku ja tugipere teenus) osutamine. Laste, noorte, puudega inimeste ja eakate hariduses ja elukestvas õppes osalemise võimalusi toetatakse näiteks kutseõppesüsteemi, samuti e-õppe süsteemi arendamisega. Töötamist ja

¹Allikas: Rahandusministeeriumi 2009. aasta kevadine majandusprognoos (kätte saadav Rahandusministeeriumi kodulehel www.fin.ee)

²Allikas: Rahandusministeeriumi 2009. aasta kevadine majandusprognoos. Eesti Pank prognoosib töötuse määraks 2009. aastal 9,5% ja 2010. aastal 13,3% (allikas: Kiirhinnang Eesti majandusele jaanuaris süvenenud globaalse kriisi taustal. Eesti Pank, 05.02.2009)

³Allikas: Eesti Statistikaamet

⁴Sotsiaalministeeriumi ametlik statistika näitab 2009. aasta I kvartali tulemusi, hinnang on antud jooksvate väljamaksete järgi

⁵Eesti sotsiaalse kaitse ja kaasatuse riiklik aruanne 2008-2010 on kätte saadav Sotsiaalministeeriumi sotsiaalse kaasatuse teemalehel www.sm.ee/kaasatus

iseseisvat toimetulekut toetavad mitmed hoolekandeteenused (nt rehabilitatsiooniteenus, isikliku abistaja teenus, tugiisiku teenus, töövahendite ja tööruumide kohandamine puudega inimestele ja eakatele, koduteenus jne).

Eesti sotsiaalse kaitse ja kaasatuse riiklik strateegia rõhutab, et sotsiaalse kaitse ja kaasatuse eesmärkide saavutamiseks on poliitikakujundajatel ja elluviijatel oluline omada ülevaadet sotsiaalse kaitse ja kaasatuse valdkonna mitmetahulisusest, teha valdkondadevahelist koostööd, lahendada probleeme inimesekeskselt ja integreeritult ning õppida vastastikustest kogemustest ja praktikatest. Uuringute ja analüüsidega saadav teave aitab kujundada teadmispõhist poliitikat ning langetada sihtgrupile sobilikemaid otsuseid.

1.2. Toimiv haldusstruktuur

Vastavalt Vabariigi Valitsuse 19. märtsi 2009 protokollilisele otsusele on Sotsiaalministeeriumi ülesanne tagada vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise Euroopa aasta 2010 riikliku programmi koostamine ja rakendamise koordineerimine.

Euroopa aasta sisutegevuste eest vastutab Sotsiaalministeeriumi hoolekande osakond. Hoolekande osakonna ülesanne Euroopa aasta raames on koostöös partneritega (vt täpsemalt ptk 3 Konsulteerimine sidusrühmade- ja partneritega) töötada välja ja viia ellu aasta läbiviimise strateegia, samuti korraldada aasta ava- ja lõpuüritus, õigustest ja kohustustest teavitavate ajakirjandusartiklite väljaandmine ning projektikonkursid. Koostöös Eesti Statistikaameti ja Tervise Arengu Instituudiga korraldab hoolekande osakond vaesuse teemalise analüütilise kogumiku ja erialaajakirja „Sotsiaaltöö” sotsiaalse kaasatuse teemat käsitleva erinumbri väljaandmise.

Euroopa aasta raames täidab rakendusasutuse kohustusi finants- ja varahalduse osakonna välisvahendite talitus, kes täidab ka vastutavat rolli Euroopa majanduspiirkonna ja Norra finantsmehhanismi vahendite raames ning samuti toetuse taotleja ülesandeid Eesti-Šveitsi koostööprogrammi raames ning seega omab kogemusi varasemalt välisprojektide-ja programmide rakendamisel.

Sotsiaalministri käskkirjaga määratakse Euroopa vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise aasta projektijuht ja teised läbiviijad (rakendajad), samuti projektitaotluste hindamise komisjon.

2. Riiklikud prioriteedid ja kommunikatsioonistrateegia

Aruteludest kodanikuühiskonna organisatsioonide ja erinevate ametkondade vahel selgusid ühised teemad, millele tuleb Euroopa aasta jooksul tähelepanu pöörata. Need teemad ühtivad Euroopa aasta põhimõtetega: teadlikkuse tõstmine, ühine vastutus ja osalus, ühtekuuluvus ning pühendumus.

Euroopa aasta 2010 planeeritud tegevuste läbiviimisega soovitakse eelkõige luua sidusamat ühiskonda. Oluliseks peetakse vaesuse leevendamise ning sotsiaalse kaitse ja kaasatuse alase dialoogi loomist ja toimimist ühiskonnas. Jätkatakse elukvaliteedi ja väärtushinnangute alast arutelu. Soovitakse tõsta inimeste teadlikkust nende õigustest ja kohustustest, samuti edendada organisatsioonidevahelist koostööd, tugevdada olemasolevaid ning luua uusi sotsiaalset kaitset ja kaasatust edendavaid võrgustikke. Olulist tähelepanu pööratakse edulugude ja heade kogemuste tutvustamisele. Samuti soovitakse tugevdada ametkondadevahelist koostööd seadusloome rakendamisel ning strateegiate ja sotsiaalprogrammide välja töötamisel. Uuringute ja analüüside tutvustamine vaesuse

teemalises kogumikus annab sisendi poliitikakujundajatele uute meetmete väljatöötamisel ja rakendamisel.

Euroopa aasta peamised märksõnad Eestis on inimene, inimkeskne ja teadmispõhine poliitikakujundamine, sotsiaaltöö, vabatahtlikkuse toetamine ning heade kogemuste vahetamine.

2.1. Euroopa aasta 2010 meetmed

Euroopa aasta meetmed Eestis jagunevad kolme suuremasse gruppi – teavitustegevused (täpsemalt vt punkt 2.2 Kommunikatsioonistrateegia), riiklikul tasandil ellu viidavad meetmed ning partnerite toetamine projektikonkursi kaudu. Alljärgnevalt kirjeldatakse lähemalt Euroopa aasta planeeritud tegevusi.

1) Riikliku tasandi meetmed

Euroopa aasta avaüritusel tutvustatakse aasta tegevuste kalendrit ning projektikonkursi raames välja valitud projekte. Lisaks kutsutakse osapooli üles osalema väärtushinnangute, elukvaliteedi parandamise võimaluste, inimeste enda vastutuse ja koostöö alasel teadlaste ning praktikute diskussioonil. Ühepäevasele seminarile kutsutakse teadlased, riigi, kohaliku omavalitsuse ja kolmanda sektori esindajad.

Sotsiaal- ja majandusteadlaste, Eesti Statistikaameti ja Sotsiaalministeeriumi koostöös avaldatakse analüütiline vaesuse teemaline kogumik. Kogumikus käsitletakse vaesuse suundumusi Eesti ühiskonnas ja elanikkonna rühmades, võttes arvesse ühiskonna- ja majandusarenguid ning hinnates sotsiaalkaitse meetmete (siirded, teenused) mõjusid. Kogumiku teoreetilises osas luuakse kontseptuaalne raam vaesusest, selle mõõtmisest ja seotusest ühiskonna arengu erinevate teguritega, sh sotsiaalse kaitse süsteemiga. Seejärel antakse ülevaate vaesuse suundumustest Eesti ühiskonnas alates taasiseseisvumisest ühiskonna- ja majandusarengu üldiste etappide vaates, tuginedes nii olemasolevatele andmetele, prognoosidele kui ka eksperthinnangutele. Samuti käsitletakse vaesuse väljendumist erinevates elanikkonna rühmades, sissetulekute jaotumist, ebavõrdsust ja vaesust, uuritakse materiaalsel ilmajäetust ja subjektiivset hinnangut vaesuses elamisele, hinnatakse vaesuse ilmnemist mõjutavate erinevate tegurite koosmõju. Uudsenä analüüsitakse lisaks vaesuse erinevustele rahvuse lõikes ka immigrant- ja põlisrahvastiku vahelisi erinevusi. Kogumikus antakse lühike ülevaate vaesuse leevendamise põhimõtetest ning hinnatakse sotsiaalkindlustuse ja sotsiaalhoolekande meetmete toimimist Eestis. Analüüside kokkuvõtteks esitatakse kriitiline reflekteeriv eksperdi vaade vaesuse leevendamise võimalikkusele Eestis. Kogumik valmib 2010. aasta veebruaris ning seda tutvustatakse Euroopa aasta avaüritusel.

Teadmispõhise poliitikakujundamise toetamiseks avaldatakse lisaks vaesuse teemalisele kogumikule Sotsiaalministeeriumi kodulehele vaesuse alaste uuringute andmebaas. Andmebaasi koondatakse info vaesuse, sotsiaalse tõrjutuse, sotsiaalse kaitse ja kaasatuse, samuti inimõiguste alaste uuringute kohta Eestis. Andmebaas koondab endas teavet majandusteaduses, õiguses, sotsiaaltöös, sotsioloogias ja poliitikateadustes tehtud uuringutest. Andmebaas avaldatakse Sotsiaalministeeriumi sotsiaalse kaasatuse teemalehel www.sm.ee/kaasatus ning see saab olema kättesaadav kõigile huvilistele.

Aasta lõpuüritusel võetakse kokku Euroopa aasta tegevused ning antakse hinnang nende tulemuslikkusele. Samuti arutletakse selle üle, kuidas jätkata vaesuse vastu võitlemise ning sotsiaalse kaasatuse edendamise poliitikate kujundamist ja rakendamist ning teavitustööd. Aasta lõpuüritusele on oodatud kõik Euroopa aasta partnerid ning teised huvilised.

Aasta raames kavandab Sotsiaalministeerium tugevdada veelgi koostööd ekspertide ja teadlaste ning riigi, kohalike omavalituste ja kolmanda sektori esindajatega. Selleks hakatakse korraldama arutelusid vaesust ja selle leevendamise võimalusi ning sotsiaalse kaasatuse edendamist puudutavatel teemadel. Üheks oluliseks aruteluteemade leidmise allikaks on 2009. aasta mais toimunud Teeme Ära Minu Eesti mõttetalgutel kogutud ideed ja ettepanekud (täpsem info www.minueesti.ee). Aruteluringidesse kavandatakse lisaks senisele teadlaste ja ekspertide, riigi, kohalike omavalituste ja kolmanda sektori esindajate kutsumisele kaasata ka tudengeid, õpetajaid ja gümnaasiumiõpilasi. Samuti jätkatakse bakalaureuse- ja magistritööd teemade pakkumist ülikoolidele.

2) Partnerite toetamine, projektikonkurss

2009. aasta septembris-oktoobris korraldatakse projektikonkurss. Projektikonkursiga antakse partneritele võimalus aasta jooksul läbi viia väiksemaid ettevõtmisi, mis toetavad vaesuses elavate inimeste abistamist ja nende olukorra leevendamist, nende olukorrast ja võimalustest teavitamist, vaesuse ennetamist, heade praktikate vahetamist ning osapoolte vahelist koostööd. Toetatakse ühistegevusi, seminare, teabepäevi, koolitusi, juhend- ja teabematerjalide avaldamist. Projektide teemade valik on lai. Teemade valikul on arvestatud sellega, et nii tööturumeetmeid kui töölesaamist toetavaid hoolekandemeetmeid rahastatakse Euroopa Sotsiaalfondi programmidest. Samuti rahastatakse paljusid sotsiaalvaldkonna projekte Hasartmängumaksu Nõukogu vahenditest ning mitmetest teistest fondidest.

Euroopa aasta raames toetatakse projekte järgmistel teemadel:

- Võrgustikutöö:
  - võrgustikutöö, kogukonnatöö ja koostööprojektide propageerimine, sh selliste koostöövõrgustike toetamine, millel oleks potentsiaali ka peale Euroopa aasta lõppemist edasi toimida
  - koostöövõimalustest teavitamine
  - vabatahtlik abistamine ja põlvkondadevaheline sidusus (nt eakate koostöö, toetava inimese leidmine eakale, mitme põlvkonna ühised ettevõtmised jms)
- Koolitused ja nõustamine, teabematerjalide avaldamine:
  - piirkondlike ja kohalike mõtteseminaride algatamine ja korraldamine piirkonna või kogukonna edendamiseks (nt Teeme Ära Minu Eesti mõttetalgutel kogutud ideede põhjal)
  - võlanõustamine ja eelarveplaneerimine, sh ennetav nõustamine, SMS laenude riskidest teavitamine, võlanõustamisteenuse vajaduse selgitamine
  - tööturu uute riskirühmade nõustamine
  - infomaterjalide (sh nii eesti kui vene keeles) avaldamine inimeste õigustest ja võimalustest saada riigilt, kohalikelt omavalitsustelt ja kolmandalt sektorilt abi
  - seoste leidmine ja loomine vaesuse, majandusliku toimetuleku ja tervise vahel, sotsiaaltöötajate, õpetajate jt teadlikkuse tõstmine rahvatervise ja tervisekäitumise seostest vaesuse ja tõrjutusega
  - üksi last kasvatavate vanemate toetamine küsimustes, kuidas saada teist vanemat last toetama, kohalike omavalitsuse sotsiaaltöötajate teavitamine üksi last kasvatavate vanemate abistamise võimalustest
  - puudega inimeste tööhõive edendamine, töökohtade loomise võimalustest teavitamine, kohaliku omavalitsuse töötajate teadlikkuse tõstmine puuetega inimeste töötamisvõimaluste kohta
  - muude vaesuse ennetamise ja leevendamise ning sotsiaalse kaasatuse edendamise alaste koolitus- ja teavitusprojektide elluviimine
- Töökohtade loomine:
  - teabematerjalid ja -tunnid töökohta kaotanute võimaluste kohta ise ettevõtlusega tegelema hakata

- mõtete käivitamise ja väärtushinnangute kujundamise alased arutelud, koolitused ja seminarid, et toetada töötaks jäänuid ettevõtlusega tegelema ja iseseisvalt toime tulema
- Heade praktikate vahetamine:
  - seminaride ja infovahetuspäevade korraldamine, kus riigiasutused, koolid, kohalikud omavalitused ja mittetulundussektori organisatsioonid saavad tutvustada oma sotsiaaltöö praktikaid ja kogemusi

Lisaks projektikonkursile tehakse koostööd sotsiaal- ja haridusvaldkonnas tegutsevate vabatahtlike organisatsioonidega. Oluline on leida võimalusi motiveerida kõiki osapooli vaesuses elavate inimeste olukorda leevendama, neid toetama ning tegelema vaesusesse sattumise ennetamisega.

2.2. Kommunikatsioonistrateegia

Euroopa aasta jooksul tehakse koostööd avalik- õiguslike meediakanalitega ja kirjutava pressiga. Korraldatakse pressikonverentse ning Euroopa aasta raames toimuvaid üritusi kajastatakse erinevates meediakanalites ja veebiportaalides. Lisaks tehakse tihedat koostööd Euroopa Komisjoni esindusega Eestis selleks, et Eestis oleks tagatud teave Euroopa Komisjoni korraldatavatest üritustest (nt ajakirjanike konkurss, teabeüritused ajakirjanikele, fookusnädalate kokkuvõtted, ülevaade ava- ja lõpukonverentsist jms).

Kõikidele aasta jooksul ellu viidavatele projektidele lisatakse teavitusskeem ja teavitamiseks planeeritud tegevused. Projektide elluviijad annavad elluviidavate projektide kohta teavet ka meediasse (nt kohalik ajaleht, lühisuudised suuremates päevalehtedes, uudisteportaalides, raadios ja televisioonis), samuti tehakse fotojäädvustused ning võimaluse korral ka videosalvestised.

Euroopa aasta raames avaldatakse teavet suuremate päevalehtede ja maakondlike ajalehtede vahelehtede kaudu. Avaldatakse vaheleht, millega teavitatakse inimesi nende õigustest ja võimalustest toimetulekuprobleemide korral abi saada. Samuti avaldatakse teavet Euroopa aasta tegevuste kohta. Teadlaseid, praktikuid ja eksperte kutsutakse üles arutlema ja kirjutama arvamuskäsitlusi vaesuse leevendamise ja sotsiaalse kaasatuse edendamise teoreetilistest ja praktilistest võimalustest. 2009. aasta alguse korraldatud vaesuse ümarlaua arutelu ja järelduste põhjal avaldatakse arvamuskäsitlusi suuremates päevalehtedes.

Euroopa aasta raames antakse välja erialaajakirja „Sotsiaaltöö” erinumber. Erinumbris keskendutakse sotsiaaltöö ja vabatahtliku töö rollile vaesuse leevendamisel ning sotsiaalse kaasatuse edendamisel. Samuti räägitakse inimõigustest, vaesuse olemusest sotsiaaltöö kontekstis, esitatakse sotsiaaltöötaja praktiline vaade vaesuse leevendamise võimalustele, tutvustatakse heade kogemuste näiteid kohalike omavalitsuste, mittetulundusühingute ja ettevõtete töös. Tutvustatakse Euroopa Liidu sotsiaalpoliitikat ja tegevusi vaesuse vastu võitlemisel. Ajakirja erinumbris avaldatakse ümarlaua vormis ekspertarutelu, räägitakse sellest, kui palju riik inimest toetab. Lisaks avaldatakse ajakirjas teavet Euroopa aasta tegevuste kohta nii Euroopa tasandil kui Eestis, tehakse kokkuvõtte 2009. aasta novembris toimunud sotsiaaltöö kongressist (täpsemalt vt 3.2 Konsulteerimise tulemused ja järeelmeetmed), avaldatakse artikkel Euroopa aasta raames ilmunud analüütilisest vaesuse teemalisest kogumikust.

Euroopa aasta tegevuste peamine infoallikas saab olema juba praegu toimiv Sotsiaalministeeriumi sotsiaalse kaasatuse teemaline koduleht www.sm.ee/kaasatus. Kodulehel avaldatakse teavet Euroopa aasta tegevuste, projektikonkursside, projektide elluviijate, ürituste, olulisemate tulemuste jms kohta. Lisaks avaldatakse kodulehel vaesuse

ning sotsiaalse kaitse ja kaasatuse alast teavet, näiteks aktuaalsete teemade lühikokkuvõtted, põhimõisted, Vabariigi Valitsuse seisukohad, ministri sõnavõtted, Sotsiaalkaitse komitees esitatud seisukohad, sotsiaalse kaitse ja kaasatuse dokumendid (sotsiaalse kaasatuse ühismemorandum, riiklikud aruanded), sotsiaalmajandusliku olukorra kirjeldus, peamised trendid, uuringud ja analüüsid (sh loodav vaesuse alaste uuringute andmebaas), sotsiaalne kaasatus Euroopas, heade praktikate näited nii Eestist kui teistest riikidest. Kuna sotsiaalse kaitse ja kaasatuse edendamine on Sotsiaalministeeriumi üks ülesannetest, jätkatakse sotsiaalse kaasatuse teemalehe arendamist ka peale Euroopa aasta lõppu.

Euroopa aasta logo avaldatakse Sotsiaalministeeriumi kodulehe avalehel www.sm.ee. Samuti avaldatakse Euroopa aasta logo Sotsiaalministeeriumi partnerorganisatsioonide kodulehtedel. Ka kõik aasta raames avaldatavad materjalid kannavad nii Sotsiaalministeeriumi kui Euroopa aasta logo.

2.3. Soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamine

Tegevuste planeerimisel ja ellu viimisel arvestatakse soolist aspekti. Samuti arvestatakse soolist aspekti vaesuse alase kogumiku analüüside tegemisel. Sotsiaalministeeriumi koosseisu kuulub soolise võrdõiguslikkuse osakond, kellelt saab vajadusel küsida arvamust ja hinnangut.

2.4. Meetmete kättesaadavus

Euroopa aasta läbiviimisega seonduv info avaldatakse Sotsiaalministeeriumi kodulehel www.sm.ee. Samuti levitatakse teavet sotsiaalse kaitse ja kaasatuse partnerorganisatsioonide ja Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liidu kodulehe ja meililistide kaudu. Aasta tegevusi kajastatakse ka erialaajakirjas „Sotsiaaltöö”.

Euroopa aasta raames läbiviidavatele väikeprojektidele ei nõuta kaasfinantseeringut. Projektkonkursil osalemise kohta korraldatakse Sotsiaalministeeriumis teabetund.

3. Konsulteerimine kodanikuühiskonna ja sidusrühmadega

3.1. Konsulteeritud sidusrühmad

Poliitikakujundamisel ja elluviimisel peetakse oluliseks, et avalikkuse kaasamine otsuste tegemisele oleks avatud, läbipaistev ja paindlik. Euroopa aasta Eesti tegevuskava koostamisel lähtuti Vabariigi Valitsuse poolt põhimõtteks võetud kaasamise heast tavast⁶. Nii nagu kõikide tegevuskavade puhul, lähtutakse ka Euroopa aasta tegevuste planeerimisel põhimõttest, et kaasamine toimib kõige paremini siis, kui huvirühmad on rahul selle kaasamise astmega, mida nad saavad kasutada – need, kes ei soovi aktiivselt osaleda, saavad infot ja aeg-ajalt nendega konsulteeritakse, ning aktiivselt osaleda soovijad saavad seda teha.

Vaesuse vastu võitlemisel ning sotsiaalse kaitse ja kaasatuse poliitikate edendamisel peetakse oluliseks kaasamise ja teavitustegevuse järjepidevust. Selleks korraldatakse riigi, kohalike omavalitsuste, kolmanda sektori ja teadlast vahelisi arutelusid. Euroopa aasta teavitustegevusi ning programmi koostamist alustati 2009. aasta jaanuaris, mil korraldati vaesuse teemaline paneeldiskussioon. Seminaril arutlesid sotsiaal- ja majandusteadlased,

⁶ Kaasamise hea tava on kätte saadav Vabariigi Valitsuse kodulehel www.valitsus.ee

riigi ja kohalike omavalitsuste esindajad, ettevõtjad ning kolmanda sektori esindajad selle üle, missugune roll on ühiskonnas valitsevatel väärtustel, millised on vaesuse struktuursed tegurid, milline on majanduskeskkonna roll vaesuse põhjustamisel, kas vaesust põhjustab sissetulekute, oskuste või võimaluste puudumine, mil määral on vaesus mõtteviisi ja elustiili tulemus, missuguseid sotsiaalseid oskuseid on inimestel vaja, et vaesust vältida või vaesusest välja tulla, kas vaesuse poliitika peaks keskendumas näiteks vaesusesse sattumise riskide vähendamisele, vaesusest välja aitamisele, vaesuse mõjude vähendamisele või elu- ja töötingimuste parandamisele, milline on tervise ja tervisekäitumise roll vaesuse ennetamisel ja leevendamisel.

Paneeldiskussioonil jäid kõlama mõtted, et vaesus ei ole vaid raha ja majanduse küsimus, vaid vaesuse leevendamisel ning inimese toimetulemise soodustamisel on suur osa kodanikuühiskonnal, mis saab anda inimestele mõtteviisi, eluhoiaku, väärtused, töökuse jms. Märksõnad vaesuse ennetamisel ja leevendamisel on eelkõige meeskonnatöö, solidaarsustunne ning nõustamine, kuid seejuures tuleb silmas pidada, et majanduslikult rasketes olukordades ei tohi tekitada inimestes võltsoptimismi, mis võib omakorda toimetulekule kahjulikult mõjuda. Riigi jaoks on oluline tegeleda nii jõukuse kasvatamise kui vaesuse ennetamise ja leevendamisega.

Seminarilt kõlama jäänud ideede põhjal korraldati Sotsiaalministeeriumi siseseid ajurünnakuid ja arutelusid, kus valiti välja ettepanekud Euroopa aasta korraldamiseks Eestis. Ettepanekud arutati läbi ning tegevused valiti lõplikult välja 2009. aasta mais Sotsiaalministeeriumis toimunud riigi, kohalike omavalituse ja kolmanda sektori organisatsioonide ümarlinal. Ümarlinal osalesid eksperdid Sotsiaalministeeriumist ning Haridus- ja Teadusministeeriumist ning mittetulundusühingutest. Euroopa aasta tegevuskava koostamisel osalesid aktiivsemalt järgmised partnerid: Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsioon, Eesti Puuetega Inimeste Koda, Eesti Pensionäride Ühenduste Liit, Eesti Lastekaitse Liit, Eesti Linnade Liit, Eesti Maaomavalitsuste Liit, ajakiri „Sotsiaaltöö” toimetuse, MTÜ Caritas, Tallinna Laste Turvakeskus, Tallinna Hoolekande Keskus, Tallinna Sotsiaaltöö Keskus, Inimõiguste Instituut, Maailma Terviseorganisatsiooni esindus Eestis. Teavet ümarlaudade ja arutelude kohta levitati erinevates meililistides, samuti teavitati aruteludest Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liitu.

3.2. Konsulterimise tulemused ja järelmeetmed

Euroopa aasta tegevuskava sõnumid ja põhisuunad selgusid 2009. aasta alguses korraldatud vaesuse teemalises ümarlinal (täpsemalt vt punkt 3.1 Konsulteritud sidusrühmad).

Sotsiaalse kaitse ja kaasatuse edendamise meetmete rakendumise üle parema järelevalve teostamiseks jätkatakse temaatiliste ümarlaudade ja seminaride korraldamist ka peale Euroopa aasta lõppu. Ümarlaudadele ja seminaridele kaasatakse riigi, kohalike omavalitsuste ja mittetulundussektori esindajad. Ümarlaudadel ja seminaridele kutsutakse osalema sotsiaalse kaitse ja kaasatuse riiklike aruannete, programmide ning Euroopa aasta tegevuskava koostamisel aktiivselt osalenud kolmanda sektori organisatsioone, samuti kutsutakse osalema uusi organisatsioone. Kõiki osalevaid organisatsioone kutsutakse üles jälgima oma valdkonna strateegiate ja arengukavade koostamise protsessi, et saavutada sotsiaalse kaasatuse poliitika integreerimine asjakohastes poliitikavaldkondades ning kõigil valitsustasanditel.

Euroopa aasta teemale pühendatakse näiteks 2009. aasta novembris toimuv Eesti Sotsiaaltöö Kongress. Kongressi eesmärk on ühendada sotsiaaltööd väärtustavaid isikuid ja organisatsioone, juhtida üldsuse tähelepanu sotsiaalhoolekande temaatikale. Käesoleval aastal on kongressi peateema sotsiaalne kaasamine ning käsitlust leiavad teemad sotsiaalne

kapital, koostöö, võrgustikutöö, vabatahtlikkus, sotsiaalne sidusus. Kongressil võetakse vastu võtmesõnumid sotsiaalse kaasatuse edendamiseks Eestis, mis antakse üle sotsiaalministrile, linnade ja maaomavalitsuste liitudele ning Riigikogus esindatud erakondadele. Kongressi valmistab ette Tallinna Sotsiaaltöö Keskus koostöös Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsiooniga, Sotsiaalministeeriumi, Tartu Ülikooli, Tallinna Ülikooli ning Tallinna ja Tartu linnavalitsustega.

Kohalike omavalituste ja kolmanda sektori katusorganisatsioonide (nt Eesti Mittetulundusühingute ja sihtasutuste Liit, Eesti Maaomavalitsuste Liit, Eesti Linnade Liit) esindajad Euroopa aasta juhtkomitee ning projektide hindamise komisjoni töös.

4. Rakendamise korraldus

4.1. Konkursikutsed ja valikukriteeriumid

Euroopa aasta projektikonkursi korraldamisel kasutatakse Sotsiaalministeeriumis kinnitatud ministri käskkirjaga lepingute sõlmimise ja lepingute täitmise üle järelevalve teostamise korda, riigihangete korraldamise korda ja sihtotstarbeliste eraldiste menetlemise korda. Ükski Euroopa aasta raames läbiviidav projekt ei ole nii mahukas, et tegemist oleks riigihankega.

Euroopa aasta rahade kasutamise kohta koostatakse eraldi protseduurireeglistik. Protseduurireeglistik kinnitatakse ministri käskkirjaga. Protseduurireeglistik reguleerib tööprotsesse ja tegevusi Sotsiaalministeeriumi siseselt. Tööprotsesside reguleerimise eesmärgiks on tagada Euroopa aasta rahade tõhus, õigus- ja sihipärane kasutamine, toimingute läbipaistvus ja kontrollitavus, toimingutes osalejate funktsioonide ja vastutuse määratlus ning jaotus. Protseduurireeglistik sätestab lepingute sõlmimise ja muutmise, järelevalve ja seire, rikkumistest teavitamise ja toetuse tagasinõudmise ning väljamaksete ja vaiete menetlemise korra.

Vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise Euroopa aasta korraldamisega seonduv materjal, sh pakkumiskutsed, projektide toetuse saajad jms avaldatakse Sotsiaalministeeriumi kodulehel www.sm.ee. Pakkumiskutses esitatakse info toetatavate tegevuste, taotluse esitamise korra, taotlejale ja taotlusele esitatavate nõuete, taotluse hindamise valikukriteeriumide kohta. Euroopa aasta projektide valikuks moodustatakse ministri käskkirjaga hindamiskomitee, kuhu kuuluvad erapooletud eksperdid. Taotluse valikukriteeriumid on projekti tegevuste mõju Euroopa aasta eesmärkide saavutamisele, põhjendatus, teostatavus, majanduslik efektiivsus, mõju sihtgruppidele ja jätkusuutlikkus.

Lepingute sõlmimise ja lepingute täitmise üle järelevalve teostamise korra kohaselt tuleb rahalisi vahendeid kasutada säästlikult ja läbipaistvalt. Sõlmitavate lepingute eesmärk tuleb saavutada mõistliku hinnaga. Konkurentsi olemasolul tuleb pakkumiste võrdlemise teel selgitada välja parim võimalik hinna ja konkurentsi suhe. Isikuid, kes on või võivad olla huvitatud pakkumuse tegemisest lepingu sõlmimiseks, tuleb kohelda võrdselt, kusjuures kõik isikutele seatavad piirangud ja kriteeriumid peavad olema proportsionaalsed, asjakohased ja põhjendatud. Lepingute sõlmimise menetluse ning lepingute täitmise läbipaistvus ja kontrollitavus peavad olema tagatud, seejuures tuleb lepingute sõlmimisel tagada aus konkurents ning vältida huvide konflikti.

4.2. Ajakava

Euroopa aasta tegevused jäävad ajavahemikku septembrist 2009 kuni 2010. aasta lõpuni. Euroopa aasta läbiviimisel juhendatakse vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse Euroopa aasta

strateegilises raamdokumendis sätestatud ajakavast. Euroopa aasta Eesti eelarvest planeeritud tegevuste orienteeruv ajakava on:

2009	
september	projektikonkursi väljakuulutamine
november	projektikonkursi lõpp, projektide valik
2010	
veebruar	aasta avaüritus, vaesuse teemalise analüütilise kogumiku avaldamine
märts	projektide algus
september	vaesuse alaste uuringute andmebaasi avaldamine Sotsiaalministeeriumi kodulehel www.sm.ee/kaasatus
oktoober	ajakirja „Sotsiaaltöö” erinumber
detsember	aasta lõpukonverents
	projektide lõpp
aasta jooksul	teavitustegevus, vahelehed ja artiklid ajakirjanduses

5. Eelarve

Eesti kasutab Euroopa aasta elluviimiseks kokku 1 miljon krooni, millest 500 000 krooni on Euroopa Komisjoni raha ning 500 000 krooni kaasfinantseering Sotsiaalministeeriumi eelarvest.

Hinnanguliselt jaguneb Euroopa aasta eelarve järgmiselt:

Euroopa aasta ava- ja lõpuüritus, aruteluseminarid	80 000 krooni
analüütiline vaesuse teemaline kogumik	100 000 krooni
vaesuse teemaliste uuringute andmebaas	25 000 krooni
ajakirja „Sotsiaaltöö” erinumber	80 000 krooni
vahelehed ja artiklid ajakirjanduses	100 000 krooni
projektikonkurss	615 000 krooni

Euroopa aasta täpsem eelarve, sh rahastamist saavate projektide eelarve projektide lõikes esitatakse koos riikliku kaasrahastamise taotlusega 2009. aasta detsembris.

6. Järelevalve ja hindamine

Vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise Euroopa aasta rakendamise eest Eestis vastutavad Sotsiaalministeeriumi hoolekande osakond ning finants- ja varahalduse osakonna välisvahendite talitus. Hoolekande osakond viib ellu sisutegevusi ning finants- ja varahalduse osakonna välisvahendite talitus tegeleb arvete menetlemise ning finantsaruandlusega.

Sotsiaalministeeriumis on kinnitatud ministri käskkirjaga lepingute sõlmimise ja lepingute täitmise üle järelevalve teostamise kord, riigihangete korraldamise kord ja sihtotstarbeliste eraldiste menetlemise kord. Korra kohaselt tuleb teenuse tellimise või asja ostmise korral valida viis, mis tagab kasutatavate rahaliste vahendite kõige otstarbekama ja säästlikuma kasutamise. Projektide elluviijatel on kohustus esitada vahearuanne ning lõpparuanne.

Vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise Euroopa aasta auditeerimisega Eestis tegeleb Sotsiaalministeeriumi siseauditi osakond, kes allub otse ministrile. Sotsiaalministeeriumi siseauditi põhimääruse kohaselt (Sotsiaalministri 28. veebruari 2003 a määrus nr 38) on siseauditi osakond auditite objektide, ulatuse ja eesmärkide määramisel sõltumatu.

Siseauditi osakond on Sotsiaalministeeriumi struktuuriüksus, mis on vastutav siseauditi korralduse eest. Siseaudit juhindub oma tegevuses Eesti Vabariigi õigusaktidest, sealhulgas ministeeriumi ja osakonna põhimäärusest, sisekorraeeskirjast ning asjaajamiskorrast, samuti Siseaudiitorite Instituudi (*The Institute of Internal Auditors / IIA*) poolt välja antud Siseauditi Standarditest ja Tegevusjuhistest ja ka eetikakoodeksist ning siseauditi osakonna protseduurireeglitest. Samuti, kus asjakohane, lähtub siseauditi osakond Eesti rahandusministeeriumi poolt välja töötatud juhendmaterjalidest.

Projektide toetuse saajad Sotsiaalministeeriumis alluvad kantslerile, siseauditi osakond allub aga otse ministrile. Sotsiaalministeeriumi siseauditi põhimääruse kohaselt (Sotsiaalministri 28. veebruari 2003 a määrus nr 38) on siseauditi osakond auditite objektide, ulatuse ja eesmärkide määramisel sõltumatu.

Auditi aluseks on Sotsiaalministeeriumi siseauditi osakonna vastava aasta tööplaan, mis koostatakse lähtuvalt valimi moodustamise meetodikast. Samuti peavad audiitorid allkirjastama sõltumatus deklaratsiooni, kinnitamaks, et nende sõltumatus ei ole vastavate auditite ulatuses kahjustatud. Samuti tagatakse sõltumatus kehtivate õigusaktide ja ametijuhendi kaudu. Audiitorid rakendavad kõikehõlmavaid ja põhjendatud toiminguid kindluse saamiseks, et ei esine nõuetest kõrvalekaldumisi ja ressursside ebaseaduslikku kasutamist. Auditeid viivad läbi kogemustega audiitorid, kes täiendavad oma pädevust ka läbi koolituste.